

# خانواده مجازی

روزی، بر فرصت ها و چالش های  
استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی تلفن همراه

عباس زمانی

۱۳۹۴

سرشناسه: زمانی، عباس، ۱۳۶۱ -

عنوان و نام پدیدآور: خانواده مجازی: مروری بر فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه/عباس زمانی.

مشخصات نشر: اصفهان: عباس زمانی، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص.: مصور، جدول؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۴۲۰۴-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۲۲-۱۲۸.

عنوان دیگر: مروری بر فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه.  
موضوع: شبکه‌های اجتماعی پیوسته -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی -- نمونه پژوهی

رده بندی کنگره: ۱۳۰۲/۸: HM۷۴۲

رده بندی دیویی: ۰۰۶/۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۳۴۲۱

---

## خانواده مجازی

مروری بر فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه

نویسنده: عباس زمانی

ناشر: مؤلف

چاپ و صحافی: مجتمع صحافی الغدير

طرح جلد: محمد مهدی جعفری جم

صفحه آرایي: سيد مصطفی دیباجی

ویراستار: مرضیه طغیانیان

قطع و شمارگان: رقعی - ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

تاریخ نشر: بهمن ماه ۱۳۹۴

تمامی حقوق برای نویسنده محفوظ می باشد.

---

تماس با مؤلف: ۰۹۱۳۳۰۹۷۵۷۱ abspress@gmail.com

مرکز پخش: ۰۹۱۳۱۰۳۳۱۶۸ (دانش فزون)

## مقدمه

در دنیای امروز که عصر ارتباطات نام گرفته است، رسانه ها و وسایل ارتباط جمعی به واسطه سرعت، تدوین و وسعت جهانی انتشار پیام به مثابه جزء لاینفک ارتباطات اجتماعی در نظر گرفته می شوند، به گونه ای که تصور دنیای بدون رسانه برای ما غیر ممکن است. این در حالی است که در طول چند دهه گذشته با تغییرات ایجاد شده در فناوری رسانه، ظهور رسانه های نوین باعث سوخ بیشتر تکنولوژی در زندگی انسان ها شده و بالطبع به واسطه شیوه و تأثیرات استفاده، تغییرات فرهنگی متعددی را در خانواده ها و جامعه به وجود آورده است.

با نگاهی واقع بینانه به رویدادهای اخیر فضای سایبری و ظهور شبکه های اجتماعی مجازی بر روی تلفن های همراه هوشمند، به نظر می رسد روند استفاده از این ابزار ارتباطی در جامعه امروزی از شتابی روز افزون برخوردار بوده و آنچه ممکن است همانند بسیاری از رسانه های نوین در ابتدای امر نزد کاربران و عامه مردم دارای محبوبیت و استقبال باشد و به مرور از شدت آن کاسته شود، اما تغییرات و تأثیرات فرهنگی آن در زمان کوتاه استفاده به اندازه ای است که نمی توان از پیامدهای منفی آن به راحتی چشم پوشید.

این در حالی است که از یک طرف این شبکه ها دارای کارکردهای متعددی همچون؛ تقویت ارزش ها و باورهای ملی و مذهبی، تسهیل روابط خانوادگی و دوستانه، ارتقاء دانش

و آگاهی‌های اجتماعی، فراهم آمدن فرصت‌های تفریحی و سرگرمی و... است و از طرف دیگر تأثیرات زیان‌باری همچون؛ تضعیف ارزش‌ها و هنجارهای خانوادگی و اجتماعی، کاهش مهارت‌های ارتباطی، اعتیاد به استفاده مداوم، به خطر افتادن سلامت روحی و روانی فردی و اجتماعی، ترویج شایعات و اطلاعات نادرست و کاهش اعتماد اجتماعی، نقض ترمیم خصوصی، سوء استفاده از افراد و... را به دنبال دارد.

این پدیده‌های منفی و تغییرات فرهنگی مخرب در حوزه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به عنوان مهمترین مؤلفه‌ها و اجزاء فرهنگ جامعه که ناشی از استفاده بی‌رویه و مدارم از این شبکه‌ها است، باعث بروز نگرانی‌های زیادی در خانواده‌ها و سایر نهادهای اجتماعی شده است. به ویژه آنکه باعث ظهور سبک و شیوه جدیدی در زندگی، ارتباطات - نوادگی و - امیلات اجتماعی گردیده و مفاهیم جدیدی همچون «خانواده مجازی» از این شبک «زندگی مجازی» به وجود آمده است.

از این رو به نظر نگارنده پرداختن به موضوع حاضر بسیار ضروری است و لازم است مسؤولین امر هر چه سریعتر با بهره‌گیری از آشنایی با این پدیده و چالش‌های پیش روی در جهت سیاست‌گذاری صحیح و هدایت کاربران به سمت و سوی استفاده مطلوب و مناسب از این ابزار نوین ارتباطی گام بردارند.

مجموعه پیش روی حاصل یافته‌های پژوهشی در مورد چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه است که در سال ۱۳۹۱م گرفته است.

به همین منظور و در جهت شناخت تجارب مستقیم و آگاهی کاربران و استفاده کنندگان، از روش تحقیق کیفی با رویکرد پدیدارشناسی استفاده شد که بر این زمینه تعدادی از کاربران حرفه‌ای (خانم و آقایان) در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در رده سنی ۱۹ تا ۵۷ سال به صورت نمونه‌گیری هدفمند در ادارات، سازمان‌ها، کتابخانه‌ها، مراکز عمومی و دانشگاه‌ها، انتخاب و با ابزار پرسشنامه نیمه ساختار یافته تا اشباع اطلاعات مورد مطالعه قرار گرفتند.

در ادامه مطالب، نتایج به دست آمده با تأکید بر ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چهار فصل با نثری روان و ساده بیان و در اختیار علاقه‌مندان و خوانندگان قرار گرفته

است.

در پایان جا دارد از سعی و حوصله تمامی مشارکت کنندگان در این پژوهش و زحمات اساتید بزرگوارم سرکار خانم دکتر آذر قلی زاده، جناب آقای دکتر رضا اسماعیلی و سرکار خانم دکتر فائزه تقی پور که در طی این مسیر بنده را راهنمایی نموده و از نقطه نظرات ایشان به طور موثر بهره مند شدم، همچنین همسر خوب و فداکارم سرکار خانم مرضیه طغیان، پدر عزیزم جناب آقای هادی زمانی و دوستان خوبم آقایان حسین حاجیان و محمد رضا عابدینی که در این راه همواره به بنده امید دادند قدر دانی نموده و برای تمامی تلاشگران عرصه علم و فرهنگ به ویژه اساتید بزرگوار و گرانقدرم جناب آقای نادر قلی نادری را تسلیت عرض می‌کنم و جناب آقای منصور گلناری که چراغ راه کسب علم و معرفت این حقیر بودند، آرزوی شرفیست بسم الله

عباس زمانی

کارشناس ارشد مدیریت امور فرهنگی

دی ماه ۱۳۹۴

## فهرست مطالب

|                                                     |    |
|-----------------------------------------------------|----|
| فصل اول: کلیات .....                                | ۱۲ |
| شبکه های اجتماعی مجازی و مسائل آن .....             | ۱۳ |
| فصل دوم: رسانه و ارتباطات رسانه ای .....            | ۲۰ |
| مفهوم ارتباط و رسانه .....                          | ۲۰ |
| انواع رسانه های جمعی .....                          | ۲۲ |
| الف) رسانه های پدیداری .....                        | ۲۲ |
| ب) رسانه های شنیداری .....                          | ۲۲ |
| ج) رسانه های گفتاری .....                           | ۲۳ |
| د) رسانه های نوشتاری .....                          | ۲۳ |
| ه) رسانه های تلفیقی یا چند رسانه ای .....           | ۲۴ |
| رسانه های نوین یا رسانه های عصر جدید .....          | ۲۵ |
| تلفن همراه، نماد عینی رسانه های نوین .....          | ۳۱ |
| تاریخچه تلفن همراه .....                            | ۳۴ |
| انواع ارتباط با تلفن همراه .....                    | ۳۷ |
| الف) تماس تلفنی .....                               | ۳۸ |
| ب) پیامک (اس.ام.اس) .....                           | ۳۸ |
| ج) پیام چند رسانه ای (ام.ام.اس) .....               | ۳۸ |
| د) بلوتوث .....                                     | ۳۹ |
| ه) ارتباط مجازی شبکه ای .....                       | ۳۹ |
| نرم افزار های اجتماعی مجازی؛ تنوع و قابلیت ها ..... | ۴۱ |
| نرم افزار های خدمات پیام فوری .....                 | ۴۱ |
| گروه افزار ها .....                                 | ۴۲ |
| فروم های اینترنتی .....                             | ۴۲ |

|    |                                                          |
|----|----------------------------------------------------------|
| ۴۲ | ویکی ها                                                  |
| ۴۲ | وبلاگ ها                                                 |
| ۴۳ | ویرایشگرهای گروهی                                        |
| ۴۳ | بوک مارک های اجتماعی                                     |
| ۴۳ | وب سایت های اشتراک ویدئو و فیلم                          |
| ۴۳ | شبکه های اجتماعی مجازی                                   |
| ۴۸ | فرصت ها و چالش های استفاده از رسانه های نوین             |
| ۴۹ | مزایا و کارکردهای ارزشی                                  |
| ۵۲ | مزایا و کارکردهای منجاری                                 |
| ۵۵ | معایب و پیامدهای منفی ارزشی                              |
| ۶۰ | معایب و پیامدهای منفی هنراری                             |
| ۶۶ | فصل سوم: فرصت های استفاده از شبکه های اجتماعی تلفن همراه |
| ۶۸ | کارکردها و فرصت های ارزشی                                |
| ۶۸ | ۱- تحکیم روابط خانوادگی                                  |
| ۷۰ | ۲- تقویت هویت ملی و مذهبی                                |
| ۷۳ | ۳- تقویت ارزش های درون گروهی                             |
| ۷۶ | ۴- ارتقاء دانش                                           |
| ۷۹ | کارکردها و فرصت های هنجاری                               |
| ۷۹ | ۱- فراهم آوردن فرصت های تفریحی                           |
| ۸۰ | ۲- اطلاع رسانی                                           |
| ۸۲ | ۳- گسترش و تسهیل روابط خانوادگی                          |
| ۸۲ | ۴- گسترش و تسهیل روابط دوستانه                           |
| ۸۴ | ۵- گسترش ارتباطات سهل و کم هزینه                         |



- فصل چهارم: چالش های استفاده از شبکه های اجتماعی تلفن همراه..... ۹۰
- پیامدهای منفی و تهدیدهای ارزشی ..... ۹۱
- ۱- اشاعه مطالب غیر علمی و دور از واقعیت..... ۹۱
- ۲- تضعیف هویت ملی و مذهبی..... ۹۲
- ۳- نفی حریم خصوصی افراد..... ۹۳
- ۴- کاهش اعتماد اجتماعی..... ۹۴
- ۵- تضعیف ارزش های اخلاقی و خانوادگی..... ۹۵
- پیامدهای منفی و تهدیدهای هنجاری..... ۹۷
- ۱- تضعیف ارتباط خانوادگی..... ۹۷
- ۲- ترویج ارتباطات مجازی..... ۹۹
- ۳- جعل هویت..... ۱۰۱
- سخن پایانی: خانواده مجازی و زندگی مجازی..... ۱۰۸
- فهرست منابع..... ۱۲۲